

Klinisk Etikkomite Helse Stavanger

Årsmelding 2018

Klinisk Etikkomite, Helse Stavanger

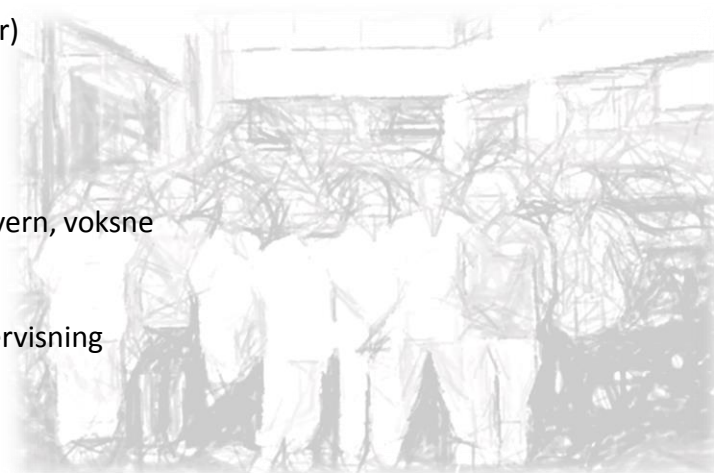
Komiteen har i 2018 bestått av følgende medlemmer:

Jone Schanche Olsen, overlege, Klinikk for psykisk helsevern (Leder)
Ståle Barvik, overlege mottaksklinikken
Anne Katrine Bergland, overlege, Mottaksklinikken*
Odd Eskildsen, brukerutvalget**
Marianne Hansen, brukerutvalget *
Rabia Yildiz Ercin, ass avdelingssykepleier, Klinikk for psykisk helsevern, voksne
Inge Jøran Hagen, avdelingssjef, barne- og ungdomsklinikken
Jannicke Horjen Møller, anestesilege, Klinikk A
Øystein Evjen Olsen, prosjektleder avdeling Fag, forskning og undervisning
Bente Rossavik, fagutviklingssykepleier, Kirurgisk klinikk
Ina Trane, juridisk rådgiver og Personvernombud, FFU*

Helge Hansen, sykehusprest, sekretær

*Kom inn i komiteen

** Trådte ut av komiteen

Komiteens mandat

Klinisk etikkomité skal:

- Bidra til økt etisk bevissthet og kompetanse om verdispørsmål knyttet til pasientbehandling
- Bidra til økt forståelse av forholdet mellom klinisk-etiske problemstillinger og spørsmål knyttet til ressursbruk og prioriteringer i helseforetakene
- Bidra til at pasienter og pårørende blir godt ivaretatt i møte med spesialisthelsetjenesten
- Bidra til økte ferdigheter i å identifisere, analysere og avklare etiske problemer og dilemmaer
- Stimulere til systematisk etisk refleksjon og bistå i drøfting av konkrete etiske utfordringer før og/eller etter at beslutninger tas
- På forespørsel gi råd om hvordan konkrete etiske problemer kan løses
- Være åpen og ikke-diskriminerende i livssynsspørsmål
- Bidra til virksomhetenes kvalitetsarbeid

Sammensetning:

- KEK skal ha leder og sekretær
- KEK skal være bredt tverrfaglig sammensatt og skal ha med kliniske beslutningstakere
- KEK bør som minimum ha en brukerrepresentant som medlem
- KEK bør ha medlem med kompetanse i medisinsk etikk
- KEK bør ha medlem med helserettlig kompetanse

Mandat (forts.)

Organisering, oppnevning og økonomi:

- KEK skal være frittstående og uavhengig
- Medlemmene av KEK oppnevnes av direktøren for helseforetaket
- Leder og medlemmer oppnevnes for 3- 4 år av gangen med mulighet for forlengelse
- KEK skal sikres nødvendige ressurser og ha et eget budsjett
- Leder og sekretær må sikres rammer som gjør det mulig å ivareta arbeidet innenfor vanlig arbeidstid ved frikjøp / fristilling av annet arbeid
- Medlemmene må sikres rammer for å delta i arbeidet og skal ha ressurser for å kunne tilegne seg nødvendig kompetanse i klinisk etikk

Arbeidsform:

- Alle kan henvende seg til KEK
- Behandling av saker skal som hovedregel skje med basis i anonymiserte pasientopplysninger. Ved fravikelse fra hovedregelen om anonymisering, må det innhentes samtykke fra pasienten før saken fremlegges for KEK, jf. helsepersonelloven § 22. Medlemmene i KEK har taushetsplikt om personidentifiserende opplysninger (eller helseopplysninger) de får adgang eller kjennskap til som medlem av komiteen. Deltakere i KEK som ikke omfattes av helsepersonelloven (for eksempel jurist og brukerrepresentant) bør underskrive taushetserklæring
- Komiteen bestemmer selv møtehyppighet og arbeidsform innen mandatets rammer, men komiteen skal ha mulighet for å samles på kort varsel i hastesaker
- Komiteen skal skrive referater
- Komiteen skal skrive årsrapport
- Komiteens arbeid skal jevnlig evalueres iht gjeldende rutiner for evaluering i helseforetakene

Etikkseminar vår og høst

- Komiteen skal delta aktivt i etikksatsingen i Helse Stavanger HF og bidra til bevisstgjøring om etiske problemer knyttet til ressursbruk og prioritering (mandat)

I 2018 gjennomførte komiteen to etikkseminar for alle ansatte. Begge var godt besøkt og fikk gode tilbakemeldinger.

Vårseminaret 2018

Klinisk etikkomite (KEK)

Når pasienten ikke vil - bruker vi tvang i somatikken?

Åpent seminar i aulaen kl. 12:30-15:00

6.
juni

Reidar Pedersen, lege og filosof.
Senter for medisinsk etikk, UIO

Ina Trane, jurist,
personvernombud SUS

Ingvil Mjaaland,
seksjonsoverlege ABK, SUS

Det brukes tvang i psykiatrien. Hva er grunnlaget for å gjøre dette også i somatikken? Og hvilke spørsmål reiser en slik tvangsbruk?

Temaet vil denne dagen bli belyst med kasuistikk, lovverk og en overgripende etisk refleksjon.

VELKOMMEN!

«Når det koker i avdelingen – vi prioriterer – fordi vi må eller fordi vi vil?»

Tilliten mellom klinikker, avdelinger og helsearbeidere, og mellom SUS og pasientene, settes stadig mer på prøve. Helsearbeidere opplever at det stadig oftere «koker» i avdelingen, og at dette kan utfordre gode, etiske valg og fører til vanskelige prioriteringer i hverdagen. Opplevelsen av å være i konkurranse med klokken og hverandre og ikke mestre høy aktivitet er økende. Frykt for å prioritere feil, fordi vi må – ikke fordi vi vil, risikerer at vi blir utbrent og ikke har det gøy i jobben.

Hvordan kan etikk og refleksjon hjelpe oss til å håndtere dette? Hva gjør vi med opplevd moralsk stress og operative verdier tilsynelatende i konflikt med hverandre?

Høstseminar Klinisk etikkomite

Aula
6. desember
Kl. 13.00-15.00

Innslag blant annet fra:

Kursledere Kurs i Klinisk Ledelse i Team inviterer deg til å bli med å reflektere og gi innspill rundt noen situasjoner fra avdelinger på SUS (case)

Helge Solheim (Haukeland Universitets Sykehus) oppsummerer om etikkfaglige forhold rundt «moralsk stress» i hverdagen

Klinisk etikkomite ønsker alle velkommen til felles refleksjon.

INTERNSEMINAR 1 2018- 4. juni

KEK inviterte til internt heldagsseminar for sine medlemmer.

Fagdirektør og kultur og livssynsrådgiver deltok på samlingen etter lunsj.

Følgende tema ble behandlet:

Global helse:

Hva er premissene for at Helse Stavanger HF engasjerer seg?

Oppdragsdokument og forankring.

Etikksatsning på SUS:

Hvordan kan KEK bidra til at etikken forankres tydeligere i alle nøkkelprosesser i foretaket?

Tolketjenesten i Helse Stavanger HF:

En rett for pasienten og en plikt for helsepersonell.

INTERNSEMINAR 2 2018. 5. november

- **Formål:** Etikksatsningen i Helse Stavanger HF
- Sykehusprest og rådgiver ved Helse Vest- HUS, Helge Alsaker Solheim innledet til samtale om etikksatsning. Han delte erfaringer fra HUS.
- HUS har satsset bevisst på etikk og kommunikasjon og det er utarbeidet kurs og satsset på refleksjoner for ansatte. Det er særligfokusert på disse områdene:
- Klinisk kommunikasjon, klinisk etikk, likeverdige helsetjenester, organisasjonskultur, visuell innredning av pasientareal.
- Samtalen i etterkant ble særlig knyttet til denne problemstillingen:
- Skal KEK bygge opp vertikale strukturer og programmer i sin etikksatsning, eller skal KEK heller prøve å jobbe horisontalt inn i foretaket, og forankre etikken i dokumenter, møter, refleksjoner og grupper som finnes på huset?
- Samtalen gjorde det tydelig at en god satsning på etikk, som kan nå ut til flest mulig, bør forankres inn mot det horisontale i organisasjonen. Altså at man bruker de mulighetene og løpene som allerede finnes i organisasjonen.
- Viktige stikkord ble:
- **LIS-løpet.** Kan vi gjøre etikkseminarene obligatoriske i LIS- utdanningen?
- **Utdanningsavdelingens programmer:**
- TALK, kurs i klinisk ledelse, 4 gode vaner (som utd. avd. ønsker å ta i bruk).
- Håndtering av etisk refleksjon som ett av flere **operasjonelle mål, som de ansatte måles på.**

Saker til klinisk etikkomite

- Klinisk etikkomite ved Helse Stavanger HF skal være et forum der ledelsen, ansatte og pasienter kan drøfte klinisk etiske problemstillinger knyttet til sykehusets kliniske virksomhet. Klinisk etikkomite skal være en beslutningsstøtte i diskusjon av vanskelige etiske problemstillinger i tilknytning til pasientbehandlingen (fra mandatet).

For å strukturere drøftingene bruker komiteen en 6-trinns refleksjonsmodell, utviklet ved Senter for Medisinsk Etikk ved Universitetet i Oslo:

Hva er de etiske problemstillingene?	Hva er fakta i saken?	Hvem er berørte parter og hva er deres syn?	Hvilke verdier aktualisere?	Hvilke lover / retningslinjer aktualisere?	Hvilke handlingsalternativ finnes?
--------------------------------------	-----------------------	---	-----------------------------	--	------------------------------------

SME-modellen

KEK Helse Stavanger forstår etisk drøfting som en systematisk demokratisk verdisamtale om et etisk dilemma. En samtale som stimulerer et mangfold av perspektiv og leder til handlingsalternativ.

Komiteen har både prospektive og retrospektive etiske drøftinger. Den ønsker å arbeide aktivt og kontinuerlig for å identifisere og bygge ned tersklene for å løfte inn saker til komiteen.

På de neste sidene kan man lese anonymiserte utdrag fra saker som ble ferdigstilt i året som gikk.

Kommunikasjon og samtykkekompetanse

KEK fikk bestilling fra Kvalitetsrådet på SUS. Rådet ønsket at KEK vurderte et pasientforløp. Spørsmålet var om helseforetaket burde ha gitt informasjon også til andre i familien enn nærmeste pårørende.

Saken gjaldt en pasient, multimorbid med redusert funksjonsevne og geriatrisk vurdering i forkant av operasjon.

Operasjon og prosedyre gikk teknisk greit, men pasienten blødde i lysken etter innstikkstedet. Det ble tatt kontakt med karkirurg og foretatt en teknisk vanskelig operasjon. Pasienten kom til intensiv.

Avdelingen forholdt seg til samboer som nærmeste pårørende, og det ble besluttet at pasienten skulle tas av respirator.

Pasient døde. Samboer var sammen med pasient i pre operasjonell fase. Pasient og pårørende var godt informert.

Etter dødsfallet kontaktet søsken av avdøde sykehuset. Søsknene mente de burde blitt informert om søsters innleggelse på sykehuset. Videre mente de at avdøde og samboer var i en situasjon der de hadde trengt mere hjelp.

I ettertid har klinikk sjef og avdelingsleder, sammen med leder av Kvalitetsrådet samtalt med søsknene til avdøde pr. telefon, og søsknene har opplevd seg sett og hørt.

Som en del av sin konklusjon skrev KEK:

Taushetsplikten og betydningen av å respektere pasientens autonomi og valg av pårørende veies opp mot avdødes søsken som har en subjektiv opplevelse av at de skulle blitt informert. Pasient og brukerrettighetsloven regulerer *pårørendestigen*, og den har konkret betydning for hvem avdelingen til enhver tid forholder seg til. Pasienten var samtykkekompetent, og KEK mener pasientens integritet, valg av pårørende og rett til å eie egen historie, veier tyngre enn hensynet til å informere pasientens søstre. Når det er sagt, mener likevel KEK at SUS har vist god dømmekraft ved å ikke bare forholde seg til det rent juridiske sporet i denne saken. Dette viser seg ved at klinikk sjef og avdelingsleder har vært imøtekommende i forhold til søsknene til avdøde, ved at de tok kontakt med avdødes søsken. KEK anerkjenner viktigheten også av dette.

Administrering av blodtransfusjon

KEK inviterte Jehovas Vitner sitt sykehuskontaktutvalg (JV) og UIS til samtale. Formålet med dette var å få mer kunnskap om hvordan trossamfunnet nå stiller seg til at deres medlemmer, som er sykepleiere, eller sykepleierstudenter, administrerer blodprodukter.

Trossamfunnet bekreftet at det hadde kommet en innstramning fra sentralt hold i spørsmålet som gjaldt administrering av blodprodukter. Å være med å gi blod likestilles med det å ta imot blod. For JV er dette et viktig samvittighetsspørsmål. Å legge til rette for og administrere blodtransfusjon ligger utenfor den rette lære til JV. Trossamfunnet rettet spørsmål til UIS om hvilket handlingsrom som finnes for at studenter som er JV kan få fritak for kompetansekrav knyttet til administrering av blodprodukter.

UIS fremhevet at dette var en ny problemstilling for lærestedet.

Sykepleierutdanningen har klare kompetansekrav som ligger i rammeplan og studieplan.

KEK fikk ved dette møtet mer kunnskap om hvordan JV nå stiller seg til ikke bare det å få blod, men også det å på ulike måter være med å administrere blodtransfusjon. Møtet viste tydelig at det her er ulike typer verdier i spill. Trossamfunnet betoner hvor viktig dette er for deres medlemmer og appellerer til samvittighetsfrihet og reservasjonsrett, mens lærested skal utdanne til autorisasjon og arbeidsplassen er avhengig av kvalifisert personell som kan utføre mange ulike prosedyrer.

Hva slags praktiske konsekvenser og beslutninger som kommer ut av disse to posisjonene, må være opp til de to institusjonene UIS og Helse Stavanger HF.

KEK i undervisning

Klinisk etikkomite gjør seg gjeldende i organisasjonen på ulike måter. Dette gjelder også gjennom undervisning for ansatte. I 2018 har KEK blitt presentert i følgende undervisningssammenhenger:

- etikkundervisning for nyansatte ved psykiatrisk klinikk
- etikkundervisning på TMA-kurs (terapeutisk mestring av aggresjon) for ansatte ved psykiatrisk klinikk
- etikkundervisning for ansatte i kirurgisk divisjon
- introduksjonsdager for turnusleger
- etikkundervisning for LIS-legene
- introduksjonsdager for ekstravakter og helgevakter, psykiatrisk klinikk

KEK leverte også bidrag til Helse Stavanger HF, på forespørsel fra HOD. Tema var knyttet til gode prosesser rundt etisk krevende avgjørelser.

KEK PÅ WEB

KEK arbeider hele tiden med å utvikle sin intranettside. Vi har i løpet av året lagt ut flere eksempelsaker, samt veiledere og andre ressurser.

Klinisk etikkomite

Direktøren har oppnevnt en klinisk etikkomite som gjelder for hele Helse Stavanger HF. Klinisk etikkomite skal være et forum der ledelsen, ansatte og andre kan drøftet klinisk etiske problemstillinger pro- eller retrospektivt, og slik være med å bidra til å høyne etisk refleksjon, bevissthet og kompetanse i foretaket.

Mandat

Klinisk etikkomite ved Helse Stavanger HF skal bidra til å høyne klinisk etisk refleksjon, bevissthet og kompetanse i foretaket. Det er vedtatt et nasjonalt mandat for kliniske etikkomiteer som legges til grunn for arbeidet.

Organisering

Komiteen er sammensatt av 10 medlemmer og representerer hele Helse Stavanger HF. Komiteen har eget budsjett. Komiteen skal ha en uavhengig stilling i helseforetakets organisasjon.

Arbeidsform

Alle, ledelse, ansatte eller pasienter, kan henvende seg til komiteen med etiske problemstillinger. Saker mottas fortrinnsvis skriftlig. Sakene kan i tillegg utdypes muntlig for komiteen når komiteen finner dette ønskelig. Komiteen har faste møter en gang pr måned. Det skrives referat fra møtene. Det utarbeides også en årlig melding. Klinisk etikkomite arrangerer også etikkseminarer for alle ansatte i foretaket.

Eksempler på saker diskutert i KEK

Titel	
Ufrivillig akter i asylpolitikken?	...
Sak vedrørende avslutning av livsforlengende respiratorbehandling	...
Sak angående bruk av tvunget ettervern	...
=Påført sykdom= som etisk og juridisk problem	...
Etiske problemstillinger relatert til et teknisk hjelpemiddel	...
Flytting av pasient som et etisk dilemma	...

Medlemmer

- Jone Schanche Olsen, overlege, Psykiatrisk divisjon - leder
- Kjetil Moen, sekretær
- Odd Eskildsen, brukerrepresentant
- Inge Jeran Hagen, overlege, Kvinne- og barnmedisjonen

Aktuelt

Etikkseminar 19. april 2016
Reaksjon

- Pasienten beror ikke så lenge et det er en sikkerhetsmessig utfordring, men når det gjelder pas. sitt bakbein og generell helse, så kan det være et problem.
- Høstet oppnevnt en etikkutvalgsgruppe som vil utarbeide et utkast til etikkvedtaket for høstet angitt for fullt gode utvalgsoppgaver.

- Klinisk etikk komité - hva er det?
- Årsmelding for 2015, Helse Stavanger
- En sak for leder eller KEK?

Veiledere og ressurser

Utenlandske pasienter - praksisering av lovverk

Veiledning for helsestjenestetilbudet til

Beredskap

Meld uønsket hendelse

Kontakt oss

Gerd-Ragna Blach Thorsens gate 8,
4011 Stavanger
Administrasjonsbygget 1. etasje
Postadresse:
Postboks 8100
4068 Stavanger

- Olsen, Jone Schanche
Leder
- Moen, Kjetil
Sekretær

Nedlastinger

Kontakt skjema (docx)
Kontakt skjema (pdf)

Faglig påfyll i løpet av 2018

Senter for medisinsk etikk (SME), ved Universitetet i Oslo, er tillagt ansvaret for nasjonal koordinering og fagutvikling av de kliniske etikkomiteene (KEK). Dette innebærer at SME bistår komiteene ved etablering og gir tilbud om kompetanseutvikling. I tillegg arbeider SME med erfaringsutveksling, kvalitetssikring og forskning.

I løpet av 2018 deltok representanter fra KEK, Helse Stavanger på følgende arrangement i regi av SME:

- Nasjonalt høstseminar for kliniske etikkomiteer i spesialisthelsetjenesten.
- Leder i KEK deltok på internasjonal etikkonferanse :
- The European Summer School on Clinical Ethics Support Services (CESS)

KEK 2019

For mer informasjon om Klinisk Etikkomite se komiteens intranettside

Kontaktpersoner:

Jone Schanche Olsen, leder

Helge Hansen, sekretær